

9. Kosikowski C., Prawo działalności gospodarczej. Komentarz, Warsaw 2002.
10. Prassl J., Business Freedoms and Employment Rights in the European Union, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Vol. 17 No. 1/2015, pp. 189–209.
11. Purnhagen K., The Behavioural Law and Economics of the Precautionary Principle in the EU and Its Impact on Internal Market Regulation, Journal of Consumer Policy Vol. 37 No. 3, 2014 pp.453–464.
12. Rogalski M., Prawo telekomunikacyjne, Warsaw 2011.
13. Szydło M., Regulacja sektorów infrastrukturalnych jako rodzaj funkcji państwa wobec gospodarki, Warsaw 2005.

List of cases:

- Case C-101/12, Schaible, EU:C:2013:661
Case C-283/11, Sky Österreich, EU:C:2013:28
Case C-544/10, Deutsches Weintor, EU:C:2012:526
Case C- 477/14, Pillbox 38, EU:C:2016:324
Cases C-184/02 and C-223/02, Spain and Finland vs the Parliament and the Council, EU:C:2004:497
Cases C-92/09 and C-93/09, Volker und Markus Schecke and Eifert, EU:C:2010:662

УДК 342

**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ
ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ**

Дяковський О.С.

*(аспірант другого року навчання Університету державної фіскальної служби
України)*

***Анотація.** У даній статті розглядається питання правового статусу суб'єктів захисту персональних даних. Акцентується увага на класифікації суб'єктів захисту у даній сфері, пропонується внесення відповідних змін до Закону України «Про захист персональних даних».*

***Ключові слова:** персональні дані, суб'єкти захисту, правовий статус, класифікація суб'єктів захисту персональних даних, правове положення, захист порушених прав.*

***Abstract.** This article examines the legal status of subjects of personal data protection. Attention is focused on the classification of subjects in the field of protection proposed relevant amendments to the Law of Ukraine "On Personal Data Protection".*

***Keywords:** personal data protection actors, legal status, classification of subjects of personal data protection, legal status, protection of rights.*

Актуальність дослідження: З розвитком інформаційних відносин, активним використанням сучасних інформаційних технологій, методів автоматичної обробки даних в суспільстві та державі в цілому носій персональних даних піддається використанню, поширенню та обробленню його даних про особу котре порушує законні права носія персональних даних. Дане порушення серед іншого інформаційних прав людини та громадянина та протиправне використання персональних даних породжує застосування способу захисту порушених прав.

Реалізація способів захисту прав здійснюється шляхом звернення до компетентних органів із заявами та скаргами з метою їх відновлення або припинення їх порушення та породжує велику увагу до суб'єктів захисту персональних даних, зокрема до їх повноважень, місця серед інших органів державної влади, підпорядкування, що свідчить про актуальність даної теми дослідження та про інтерес науковців та юристів практиків до вивчення інституту персональних даних.

Постановка проблеми: Проаналізувавши нормативно – правові акти, що регулюють коло суспільних відносин у сфері інформації та захисту персональних даних, наукові погляди дослідників та юристів практиків було встановлено відсутність в Законі України «Про захист персональних даних» класифікації суб'єктів захисту персональних даних, та самого поняття суб'єктів захисту персональних даних, що зумовлює необхідність дослідження даних проблем.

Стан наукового дослідження: Проблема персональних даних завжди була та залишається об'єктом підвищеної уваги науковців та юристів. Сучасні дослідники приділяють значну увагу проблемним питанням захисту персональних даних. Серед них варто відзначити: А. Баранов, В. Брижко, Ю. Базанов, В. Галаган, А. Марущак, О. Жуковська, А. Пазюк, Р. Чанишев, А. Чернобай, К. Беннетт, Д. Боркінг, Л. Брендейс, С. Дейвіс, Р. Кларк, В. Котші, М. Кьорбі, Ч. Рааб, С. Уоррен, М. Шонбергер. Кожен з них зробив значний внесок у вивченні та дослідженні персональних даних, але проблема захисту персональних даних потребує подальшого опрацювання.

Метою статті є висвітлення проблем захисту персональних даних суб'єктами котрі мають повноваження у сфері захисту персональних даних і визначення шляхів їх вирішення, розроблення відповідних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети необхідно виділити наступні **завдання**: розглянути поняття правового статусу, здійснити класифікацію суб'єктів захисту персональних даних, дослідити нормативного закріплення поняття правового статусу суб'єктів захисту персональних даних.

Виклад основного матеріалу: З метою розбудови правової держави Верховною Радою України 28.06.1996 року було прийнято основоположний закон Конституцію України котра має вищу юридичну силу і застосовується по всій території України.

Прийняття Конституції України закріпило основоположні права як людини так і громадянина у різних сферах життєдіяльності. Відповідно до ст. 32 Конституції України зазначено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1].

Зміст даної норми містить виключення щодо отримання згоди в особи на використання, збирання, зберігання та поширення конференційної інформації зокрема в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Таким чином основоположним законом розмежовано виключні випадки використання даних про особу без її згоди у всіх інших обставинах використання даної інформації без згоди даної особи тягне за собою порушення прав особи, а порушенні права підлягають захисту компетентними органами держави котрі покликані здійснювати відповідний захист, мати на це владні повноваження з метою притягнення винних осіб до відповідальності.

З метою належного захисту персональних даних та реалізації інформаційних прав громадян гарантованих основним законом Верховною Радою України 01 червня 2010 року було прийнято Закон України «Про захист персональних даних».

Прийняття Закону України «Про захист персональних даних» та його реалізація утворило необхідність у створенні спеціального суб'єкта захисту персональних даних котрий би впроваджував належний захист та здійснював відповідний нагляд за дотриманням законодавства щодо захисту персональних даних.

Даним органом виступила Державна служба України з питань захисту персональних даних. Указом Президента України від 06.04.2011 року № 390/2011 було затверджено «Положення про Державну службу України з питань захисту персональних даних».

Відповідно до п. 1 даного положення було зазначено, що Державна служба України з питань захисту персональних даних є центральним органом виконавчої влади, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України. Державна служба України з питань захисту персональних даних входить до системи органів виконавчої влади, забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту персональних даних [4].

Таким чином утворився спеціальний суб'єкт захисту персональних даних це Державна служба України з питань захисту персональних даних. Проте на протязі

тривалого часу тривали наукові дискусії та інтерес навколо не залежності даного органу та його ефективності. Як вже було зазначено Державна служба України з питань захисту персональних даних має статус центрального органу виконавчої влади, а отже на пряму підпорядковується Кабінету Міністрів України, що ставило у залежність даного органу від рішень вищого органу управління.

Як зазначає Шарабурина О.О., що згідно з Положенням про Державну службу України з питань захисту персональних даних затвердженим Указом Президента України від 06.04.2012 р., цей орган є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту персональних даних. Виходячи з тексту названого документа, названий уповноважений орган є складовою частиною виконавчої влади, що фактично позбавляє його незалежності по виконанню покладених на нього повноважень у відповідній сфері. Варто відмітити, що подібний підхід не відповідає, зокрема, європейській законотворчій практиці, яка закріплює незалежність органів, що здійснюють захист персональних даних [10, с.76].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних» який вступив у законну силу 01.01.2014 року з метою забезпечення незалежності уповноваженого органу з питань захисту персональних даних, повноваження щодо контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [3].

З системного аналізу Закону України «Про захист персональних даних» було встановлено, що даний закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя у зв'язку з обробкою персональних даних.

При дослідженні даного нормативно правового акту було виявлено, що даний закон не містить визначення та закріплення поняття правового статусу суб'єктів захисту персональних даних. Лише зі змісту правової норм ст. 4 Закону України «Про захист персональних даних» вбачається, що суб'єктами відносин пов'язаних із персональними даними є: суб'єкт персональних даних, володілець персональних даних, розпорядник персональних даних, третя особа, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, але дана правова норма не містить визначення правового статусу суб'єктів захисту персональних даних та не регулює їхню взаємодію та підпорядкованість [2].

Відсутність в спеціальному нормативно правовому акті визначення правового статусу суб'єктів захисту прав утворило підвищений науковий інтерес до даного поняття. Необхідно зазначити про існування різних думок та поглядів щодо обґрунтування поняття правового статусу.

Так, Н.М. Оніщенко визначає правовий статус як систему законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [6, с.336].

На думку О.В. Зайчука правовий статус як юридична категорія не лише визначає стандарти можливої та необхідної поведінки, що забезпечують нормальну життєдіяльність соціального середовища, а й характеризують реальну взаємодію держави та особи [6, с.336].

В свою чергу О.М. Ярошенко надаючи визначення правового статусу вказує, що це визнаний нормами права правовий стан суб'єкта права, який відображає його становище у взаємовідносинах із іншими суб'єктами права [11, с.18].

А.В. Малько дещо по іншому підходить до визначення категорії та характеризує правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи і суспільства, громадянина і держави, індивіда та колектива, а також інші соціальні зв'язки [7, с.397].

Крім наукового тлумачення даного терміну спостерігається подібні нормативно - правові закріплення правового статусу. Серед них спостерігається правовий статус народного депутата України котрий закріплений в Законі України «Про статус народного депутата України», правовий статус юридичних осіб, заснованих державою котрі закріплюються в Цивільному кодексі України та Господарському кодексі України, правовий статус іноземців та осіб без громадянства котрий закріплюється в Законі України «Про статус іноземців та осіб без громадянства».

В юридичній літературі поряд із правим статусом зустрічається поняття правове становище. В дисертаційному дослідженні Л.Л. Лабенської «Правовий статус депутатів місцевих рад» та І.В. Назарова «Правовий статус Вищої ради юстиції» здійснюється посилання як на термін правовий статус та правове становище. Зі змісту даних досліджень вбачається, що автори прийшли до висновку, що дані поняття є близькі за змістом та використовуються як тотожні.

Так на думку М. В. Вітрук відокремлюючи правове положення від правового статусу, характеризує положення як більш широке поняття та наводить такі його елементи: правовий статус, громадянство, правосуб'єктність, юридичні гарантії [5, с.210]. На думку О.Ф. Скакун зазначає, що правовий статус та правове положення це слова – синоніми, і вони етимологічно збігаються [9, с.656].

Враховуючи вищезазначене можна прийти до висновку, що правовий статус суб'єктів захисту персональних даних це - нормативно правове закріплення в чинних законодавчих актах повноважень, прав та обов'язків державних та комерційних органів, підприємств, установ та організацій, самозайнятих осіб, який відображає їхнє становище серед інших суб'єктів захисту прав та вказує на розмежування повноважень між ними.

Досліджуючи правовий статус суб'єктів захисту прав персональних даних варто звернути увагу на їхню класифікацію. Відповідно до ст. 22 Закону України «Про захист персональних даних» зазначено, що контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних у межах повноважень, передбачених законом, здійснюють такі органи: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та суд.

Згідно до ст. 55 Конституції України зазначено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Зі змісту даної норми вбачається, що основними органами покликаними забезпечувати захист персональних даних є уповноважений Верховної ради з прав людини котрий у відповідності до норм чинного законодавства має повноваження щодо розгляду скарг та інших звернень фізичних та юридичних осіб з питань захисту персональних даних та прийняття рішень за результатами їх розгляду та суд котрий захищає в разі виникнення спору порушені не визнані або оспорювані права фізичних та юридичних осіб.

Проаналізувавши Закон України «Про захист персональних даних» можна дійти висновку, що додатковими суб'єктами захисту персональних даних є підприємства, установи, організації усіх форм власності, органи державної влади та місцевого самоврядування котрі у своїй роботі здійснюють обробку, зберігання та використання персональних даних. До додаткових суб'єктів захисту персональних даних також відносяться нотаріуси, адвокати, фізичні особи – підприємці, лікарі які мають відповідну ліцензію, арбітражні керуючі, які обробляють персональні дані відповідно до закону.

Таким чином в залежності від статусу правового захисту даних суб'єктів можна класифікувати на основні та додаткові.

При здійсненні класифікації суб'єктів варто погодитися із думкою науковця С.М. Махіної котра зазначила, що в управлінському процесі беруть участь три групи суб'єктів: перша група - суб'єкти наділені власними повноваженнями (Президент України, вищі

посадові органи, вищі органи виконавчої влади); друга група – це суб'єкти на яких поширюється владний вплив (фізичні та юридичні особи, які не наділені владними повноваженнями у сфері управління); третя група – суб'єкти які одночасно володіють владними повноваженнями та перебувають під управлінським впливом (посадові особи, державні та муніципальні службовці, структурні підрозділи державної влади) [8, с.123].

У зв'язку із даним підходом можна здійснити класифікацію суб'єктів захисту персональних даних за наявністю владних повноважень. Таким чином до суб'єктів котрі наділені власними повноваженнями відносяться Верховна Рада України (наділена повноваженнями прийняття законів) Президент України (наділений повноваженнями підпису законів), Кабінет Міністрів України (наділений повноваженнями реалізації та виконання прийнятих Законів України), Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (наділений повноваженнями забезпечення захисту персональних даних), відповідні вищі органи управління, відомства та міністерства.

До іншої групи суб'єктів на яких поширюється владний вплив. До них відносяться підприємства, установи, організації, фізичні особи, іноземці, особи без громадянства, біженці, органи державної влади та місцевого самоврядування. До третьої групи можна віднести суб'єктів які мають владні повноваження та на яких поширюється владний вплив до них можна віднести структурні підрозділи органів державної влади та органів місцевого самоврядування або відповідальних осіб, що організують роботу пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці.

Вказане твердження знаходить своє відображення в Законі України «Про захист персональних даних». Відповідно до ч. 2 ст. 24 Закону України «Про захист персональних даних» зазначено, що в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також у володільцях чи розпорядниках персональних даних, що здійснюють обробку персональних даних, яка підлягає повідомленню відповідно до цього Закону, створюється (визначається) структурний підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці [2].

О.Ф. Скакун виокремлювала такі групи суб'єктів права: індивідуальні суб'єкти (фізичні особи), колективні суб'єкти (юридичні особи), держава та її структурні одиниці, соціальні спільноти [9, с.117].

Таким чином в залежності від суб'єктивного складу права на захист суб'єктів персональних даних можна поділити на індивідуальних суб'єктів персональних даних котрі потребують захисту (фізичні особи, особи без громадянства, іноземці, біженці) та колективних органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи незалежно від форм власності у формі підприємств, організацій й установ, котрі забезпечують захист прав відповідно до вимог встановленим чинним законодавством України.

Висновки: Як було встановлено під час здійснення даного дослідження в чинному Законі України «Про захист персональних даних» відсутнє визначення правового статусу суб'єктів захисту персональних даних та їх класифікація. Виходячи із вищезазначеного можемо запропонувати наступне визначення даного поняття. Правовий статус суб'єктів захисту персональних даних це - нормативно правове закріплення в чинних законодавчих актах повноважень, прав та обов'язків державних та комерційних органів, підприємств, установ та організацій, самозайнятих осіб, який відображає їхнє становище серед інших суб'єктів захисту прав та вказує на розмежування повноважень між ними.

Крім того слід зазначити, що суб'єктів захисту персональних даних можна класифікувати за наступними ознаками. В залежності від статусу правового захисту даних суб'єктів можна класифікувати на основні та додаткові.

В залежності від наявності владних повноважень можна здійснити класифікацію суб'єктів захисту персональних даних за наявністю владних повноважень на суб'єктів котрі наділені власними повноваженнями, суб'єктів на яких поширюється владний вплив, суб'єктів які мають владні повноваження та на яких поширюється владний вплив.

В залежності від суб'єктивного складу права на захист суб'єктів персональних даних можна поділити на індивідуальних суб'єктів персональних даних котрі потребують захисту та колективних котрі забезпечують захист прав відповідно до вимог встановленим чинним законодавством України. У зв'язку з цим пропонується ввести відповідні зміни до Закону України «Про захист персональних даних» в частині правового статусу суб'єктів захисту, та закріплення їхньої класифікації.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України – 2010. - № 34.- Ст. 481.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних: Закон України від 03.07.2013 р. № 383-18// Відомості Верховної Ради України - 2014.- № 14. Ст.252.
4. Положення про Державну службу України з питань захисту персональних даних: Указ Президента України від 06.04.2011 року № 390/2011.
5. Витрук Н.В. Общая теория правового положения личности / Учебник – М. Норма, 2008 – с.210.
6. Оніщенко Н.М., О.В. Зайчук. Теорія держави і права: Академічний курс / Підручник. – Київ- Юрінком Інтер, 2008.- с.336.
7. Малько А.В. Теория государства и права / Учебник – Москва: Юристь, 1996 – с.397.
8. Махина С.Н. Управленческий и административный процессы: проблемы теории и перспективы правового регулирования: Дис.. канд.юрид. наук. – Воронеж, 1998. –с.123.
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права/ Підручник – Х:Консум, 2001 –с.656.
10. Шарабурина О.О. Проблеми правового захисту персональних даних як відомостей з обмеженим доступом // Вісник НГУУ. Політологія. Соціологія. Право – 2012 - № 4(16) –с.76.
11. Ярошенко О.М. Правовий статус сторін трудових правовідносин: автореф. Дис... канд. юрид.наук: 12.00.05 Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2005.-с.18.

ВІДОКРЕМЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОЧИН» ВІД СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ

Дяченко С.В.

*(кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу
Університету державної фіскальної служби України)*

Сачок Р.Т.

*(магістр Навчально-наукового інституту права Університету державної
фіскальної служби України)*

Анотація. У статті розкрито поняття «правочин» з урахуванням підходів вчених та історичних особливостей формування даної категорії. Особливо приділяється увага характерним ознакам правочину, що дозволяють відрізнити його від суміжних понять. У публікації висвітлено проблемні аспекти, які виникають при розгляді судами справ про визнання правочинів недійсними, а також помилки, які виникають при тлумаченні даного поняття.

Ключові слова: правочин, договір, акт, недійсний правочин.

Abstract. This article describes the concept of «transaction», based on the approaches of scientists and historical information. Particular attention is paid to describe some features of transaction, that distinguish it from similar concepts. The publication tells about the problems that arise when the court decides the case about recognition transactions as invalid and errors that occur in the explanation of this term

Keywords: transaction, contract, act, invalid transaction.

Актуальність теми полягає в тому, що правочини є однією із базових категорій в цивільному праві так, як обслуговують усі сфери цивільного обороту та поширені практично у всіх підгалузях цивільного права. Саме через правочини можна пояснити будь-які цивільно-правові феномени, інститути, конструкції та цивільне право загалом. Однак на практиці виникають проблеми при розмежуванні односторонніх правочинів від двосторонніх, а також відмежування правочину від угоди. Тому, для уникнення помилок